

Moderating Effect of Ownership Structure on the Relation between Financial Statement Comparability and Earnings Management

Mehdi Khazaie¹, Hasan Zalaghi², Abbas Aflatooni³

Received : 2018/02/25

Approved: 2018/06/20

Research Paper

Abstract

Comparability is among the key qualitative characteristics of accounting information, which can be affected by various factors like management motivation and earnings management. On the other hand, ownership structure is a corporate governance mechanism that can affect different aspects of an enterprise. The purpose of this study is to investigate the moderating effect of ownership structure on the relation between accounting comparability and earnings management. The population of this research includes all listed companies on Tehran Stock Exchange. The sample consists of 120 listed manufacturing firms from the period 2005 to 2016. This research uses panel data and multivariate regression methods (with controlled effects of years and industries) for data analysis and hypothesis testing. The empirical results from testing the first hypothesis imply a significant negative relation between comparability and earnings management. The findings from testing the second hypothesis show that any increase of institutional ownership may cushion the negative impact of earnings management on financial statement comparability. The results from testing the third hypothesis cannot find any significant impact of ownership concentration on the relation between financial statement comparability and earnings management.

Keyword: comparability, earnings management, ownership structure.

JEL Classification: M41, G14

DOI: 10.22051/jera.2018.19475.1968

¹ Assistant Professor of Accounting, Bualisina University, Hamedan, Iran, (m.khazaie@basu.ac.ir)

² Assistant Professor of Accounting, Bualisina University, Hamedan, Iran Corresponding Author, (zalaghi@basu.ac.ir)

³ Assistant Professor of Accounting, Bualisina University, Hamedan, Iran, (A.Aflatooni@basu.ac.ir)

<https://jera.alzahra.ac.ir>

نقش تعدیل‌گر ساختار مالکیت بر رابطه قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود

مهدی خزایی^۱، حسن زلقی^۲، عباس افلاطونی^۳

تاریخ دریافت: ۰۶ / ۱۲ / ۹۶

تاریخ پذیرش: ۳۰ / ۰۳ / ۹۷

مقاله پژوهشی

چکیده

قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری به شمار می‌رود که می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلفی از قبیل انگیزه‌های مدیریت و مدیریت سود قرار گیرد. از سوی دیگر، ساختار مالکیت یکی از مباحث مطرح در حوزه حاکمیت شرکتی است که بر جنبه‌های مختلف شرکت تأثیرگذار است. هدف این پژوهش بررسی نقش تعدیل‌گر ساختار مالکیت بر رابطه قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود است. برای دستیابی به این هدف، ۱۲۰ شرکت از بین شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش از الگوی رگرسیون چندگانه و داده‌های ترکیبی (با کنترل اثرات سال‌ها و صنایع) استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش نشان می‌دهد که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با مدیریت سود اقلام تعهدی رابطه منفی و معناداری دارد. نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش حاکی از آن است که افزایش سطح مالکیت نهادی موجب تضعیف رابطه معکوس قابلیت مقایسه و مدیریت سود می‌شود. این نتیجه را می‌توان به این صورت تفسیر کرد که هر چه سطح مالکیت نهادی بیشتر باشد، تأثیر منفی مدیریت سود بر قابلیت مقایسه کمتر است. نتایج آزمون فرضیه سوم نشان می‌دهد که تمرکز مالکیت تأثیر معناداری بر رابطه بین قابلیت مقایسه و مدیریت سود ندارد.

واژه‌های کلیدی: قابلیت مقایسه، مدیریت سود، ساختار مالکیت.

طبقه‌بندی موضوعی: M41, G14

10.22051/jera.2018.19475.1968:DOI

^۱ استادیار حسابداری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، (m.khazaei@basu.ac.ir)

^۲ استادیار حسابداری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، (نویسنده مسئول)، (zalaghi@basu.ac.ir).

^۳ استادیار حسابداری، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، (A.Aflatooni@basu.ac.ir).

<https://jera.alzahra.ac.ir>

مقدمه

به عنوان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری، قابلیت مقایسه علاوه بر اتکا بر اطلاعات حسابداری یک شرکت، بر اطلاعات حسابداری سایر شرکت‌های مشابه نیز وابسته است (ایمهوف و همکاران، ۲۰۱۷). نسبت به سایر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری، قابلیت مقایسه حسابداری نقش مهم‌تری در تصمیم‌گیری‌های اعتباردهندگان و سهامداران ایفا می‌کند (سو و همکاران، ۲۰۱۸). مقالات متعددی در زمینه تأثیر قابلیت مقایسه بر سایر متغیرهای حسابداری از قبیل سبک حسابرس (محمدی خشوئی و همکاران، ۱۳۹۴)، آگاهی بخشی قیمت سهام (مهرورز و مرفوع، ۱۳۹۵) و ضریب واکنش سودهای آتی (فروغی و قاسم‌زاد، ۱۳۹۴) انجام شده است. با این حال، پژوهش‌ها در زمینه تأثیرپذیری قابلیت مقایسه از سایر عوامل حسابداری بسیار اندک بوده که این موضوع خود انگیزه‌ای برای انجام پژوهش حاضر است.

قابلیت مقایسه به صورت مستقیم متأثر از استانداردهای حسابداری است. با این حال، استانداردهای حسابداری به تنهایی توانایی تعیین خروجی گزارشگری مالی را نداشته و عوامل اقتصادی، ویژگی‌های صنعت و انگیزه‌های سازمانی نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند (فرازیس و همکاران، ۲۰۱۴). یکی از متغیرهای تأثیرگذار بر قابلیت مقایسه، مدیریت سود است؛ چرا که مطابق دیفرانکو و همکاران (۲۰۱۱) عملکرد سیستم حسابداری انعکاس وقایع اقتصادی است. این عملکرد حسابداری، که در قالب سود گزارش می‌شود، محصول مستقیم سطح مدیریت سودی است که شرکت درگیر آن است (راس و همکاران، ۲۰۱۶). پژوهش‌های تجربی پیشین نیز حاکی از وجود رابطه منفی و معنادار بین قابلیت مقایسه و مدیریت سود حسابداری هستند (راس، ۲۰۱۶؛ سان، ۲۰۱۶؛ کاوادا، ۲۰۱۴؛ کیا و صفری گرایلی، ۱۳۹۶).

از جمله عوامل تأثیرگذار بر مدیریت سود، ساز و کارهای حاکمیت شرکتی، از قبیل ساختار مالکیت است؛ چرا که تفاوت موجود در نحوه مالکیت شرکت‌های سهامی بر شدت هزینه‌های نمایندگی تأثیر می‌گذارد. به صورت کلی، یکی از اهداف حاکمیت شرکتی کاهش تعارض منافع بین ذینفعان شرکت است. عموماً این تصور وجود دارد که ساختار مالکیت شرکت‌ها می‌تواند به تغییر رفتار شرکت‌ها منجر شود. این قضیه به دلیل نوع فعالیت‌های نظارتی است که

سرمایه‌گذاران مختلف انجام می‌دهند (استا، ۱۳۹۰). از جنبه نظری، ساختار مالکیت هم می‌تواند برای مدیریت سود انگیزه ایجاد کند و هم می‌تواند مدیریت سود را کنترل کند. نتایج پژوهش‌های پیشین حاکی از وجود رابطه معنادار بین ساختار مالکیت شرکت و سطح مدیریت سود است (جعفری و همکاران، ۱۳۹۵؛ مهدوی و تقوی، ۱۳۹۴؛ استا، ۱۳۹۰). لذا با توجه به رابطه معنادار مدیریت سود با قابلیت مقایسه، در این پژوهش فرض می‌شود که ساختار مالکیت شرکت می‌تواند رابطه بین مدیریت سود و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل کند.

تأثیر ساختارهای حاکمیت شرکتی بر افزایش کیفیت گزارشگری مالی، موضوعی است که در سال‌های اخیر در تدوین قوانین و شرایط پذیرش بورس‌های بزرگ دنیا نیز مورد توجه قرار گرفته است (مشایخی و محمدآبادی، ۱۳۹۰). در پژوهش حاضر ابتدا به صورت تجربی بررسی می‌شود که چگونه فعالیت‌های فرصت‌طلبانه مدیر، میزان قابلیت مقایسه آن شرکت نسبت به سایر شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. سپس نقش تعدیل‌گر ساختار مالکیت بر رابطه بین مدیریت سود و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی می‌شود.

اطلاعات با قابلیت مقایسه پایین موجب می‌شود که سرمایه‌گذاران در تصمیم‌گیری‌های خود دچار مشکل شوند، که این موضوع خود باعث ناکارایی بازار و قیمت‌گذاری نادرست اوراق بهادار می‌شود. با وجود اهمیت موضوع قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، پژوهش‌های تجربی در این زمینه بسیار محدود است. از جمله دلایل این امر آن است که قابلیت مقایسه یک مفهوم نسبی یا مقایسه‌ای بوده و مانند سایر ویژگی‌های حسابداری یک معیار مطلق یا مستقل نیست. با توجه به موارد فوق این پرسش‌ها در بازار سرمایه کشور مطرح است که آیا مدیریت سود بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر دارد و آیا رابطه مزبور تحت تأثیر ساختار مالکیت شرکت قرار دارد یا خیر. به منظور یافتن پاسخی به این پرسش‌ها پژوهش حاضر انجام شده است. بهبود کیفیت گزارشگری مالی، از قبیل قابلیت مقایسه، ریسک اطلاعاتی سرمایه‌گذار را از طریق بهبود برآوردها در مورد جریان‌ات نقدی آتی شرکت کاهش داده و منجر به کاهش هزینه سرمایه شرکت می‌گردد (ایمهوف و همکاران، ۲۰۱۷). در ادامه، مبانی نظری و پیشینه پژوهش، فرضیه‌ها، روش‌شناسی و یافته‌های پژوهش ارائه می‌گردد و در پایان نیز در خصوص نتایج پژوهش بحث می‌شود.

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

قابلیت مقایسه و مدیریت سود

پژوهشگران حسابداری، صورت‌های مالی را ترسیم وقایع اقتصادی با استفاده از ارقام حسابداری می‌دانند (دیفرانکو و همکاران، ۲۰۱۱). با این برداشت، زمانی دو شرکت صورت‌های قابل مقایسه‌ای خواهند داشت که نحوه این ترسیم یکسان باشد. به بیان دیگر، اگر شرکت‌ها ارقام حسابداری یکسانی را برای وقایع اقتصادی یکسان و ارقام حسابداری متفاوتی را برای وقایع اقتصادی متفاوت گزارش کنند؛ صورت‌های مالی قابل مقایسه خواهند بود. از طریق رعایت ویژگی‌های کیفی بنیادین اطلاعات مالی می‌توان تا حدی به قابلیت مقایسه دست یافت. به عنوان مثال، زمانی که شرکت‌های مختلف برای انعکاس رویدادی یکسان، ویژگی ارائه صادقانه را رعایت کنند؛ درجه‌ای از قابلیت مقایسه به دست می‌آید. با این حال، یک رویداد اقتصادی می‌تواند به صورت صادقانه، اما به روش‌های مختلف ارائه گردد. مجاز دانستن روش‌های حسابداری متفاوت برای انعکاس یک رویداد اقتصادی یکسان، قابلیت مقایسه را کاهش می‌دهد (هیئت استانداردهای حسابداری مالی آمریکا، ۲۰۱۰).

به طور کلی، عدم قابلیت مقایسه می‌تواند ناشی از اصول پذیرفته شده عمومی حسابداری، نحوه به کارگیری این اصول توسط شرکت‌ها و ساختار معاملات باشد. شرکت‌ها می‌توانند ساختار معاملات خود را به نحوی تنظیم کنند که ویژگی‌هایی را نشان دهد که منجر به روش حسابداری موردنظر گردد. شرکت‌ها می‌توانند رویه‌های حسابداری متفاوتی که توسط استانداردهای حسابداری مجاز دانسته شده را انتخاب کنند یا درباره برآورد اقلام تعهدی قضاوت کنند. چنین انتخاب‌هایی می‌تواند موجب پایین آمدن قابلیت مقایسه شود (کیم و همکاران، ۲۰۱۳). از لحاظ نظری، عملکرد سیستم حسابداری انعکاس وقایع اقتصادی است. این عملکرد حسابداری که در قالب سود حسابداری گزارش می‌شود، محصول مستقیم سطح مدیریت سودی است که شرکت درگیر آن است. بنابراین، در یک شرکت، سطح بالای مدیریت سود باعث تضعیف رابطه بین وقایع اقتصادی و ارقام گزارش شده در صورت‌های مالی می‌شود و این امر موجب کاهش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بین شرکت‌های مختلف خواهد شد. در صورتی که سایر شرکت‌ها نیز درگیر مدیریت سود باشند، کاهش قابلیت مقایسه تشدید خواهد شد (راس و همکاران، ۲۰۱۶).

نتایج پژوهش‌های پیشین نیز رابطه معکوس قابلیت مقایسه و مدیریت سود را تأیید می‌کنند. سان (۲۰۱۶) دریافت که افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با کاهش مدیریت سود حسابداری و افزایش مدیریت سود واقعی رابطه دارد. راس و همکاران (۲۰۱۶) با بررسی عوامل تعیین‌کننده قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، به رابطه منفی و معنادار قابلیت مقایسه و مدیریت سود حسابداری اشاره کردند. کاوادا (۲۰۱۴) نیز رابطه بین قابلیت مقایسه و اقلام تعهدی غیرعادی را بررسی کرد. نتایج وی حاکی از این است که شرکت‌هایی که قابلیت مقایسه حسابداری پایین‌تری دارند، دارای اقلام تعهدی بیشتری هستند. در پژوهش‌های داخلی شکری دوغ آبادی و مرادی (۱۳۹۸) با بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه حسابداری و مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و واقعی به این نتیجه رسیدند که بین متغیرهای مذکور رابطه معناداری وجود ندارد. با این حال، کیا و صفری گرایی (۱۳۹۶) در پژوهشی مشابه با سان (۲۰۱۶)، با بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری، مدیریت سود اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی یافتند که بین قابلیت مقایسه و مدیریت سود تعهدی یک رابطه منفی و معنادار وجود دارد. با توجه به مبانی نظری و پیشینه مطرح شده، در این پژوهش ابتدا رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود حسابداری بررسی می‌شود. بدین منظور، فرضیه اول به شکل زیر ارائه می‌گردد:

فرضیه اول: بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود حسابداری رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

نقش ساختار مالکیت بر رابطه مدیریت سود و قابلیت مقایسه

موضوع ساختار مالکیت و تأثیر آن بر ابعاد مختلف شرکت، به عنوان یکی از مسائل با اهمیت در ادبیات حاکمیت شرکتی مطرح است. منظور از ساختار مالکیت، مشخص کردن بافت و ترکیب سهامداران یک شرکت است (خدادای و همکاران، ۱۳۹۳). در بحث ساختار مالکیت، موضوعی که جلب توجه می‌کند حضور روزافزون سرمایه‌گذاران نهادی و حقوقی به عنوان مالکین شرکت‌ها و تأثیری است که حضور فعال این گروه بر نحوه حکمرانی سازمان‌ها و همچنین عملکرد آن‌ها می‌تواند داشته باشد (نمازی و کرمانی، ۱۳۸۷).

در پژوهش‌های پیشین تأثیر ساختار مالکیت بر قابلیت مقایسه به ندرت بررسی شده است. تنها پژوهشی که تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر قابلیت مقایسه را بررسی کرده است، پژوهش زینالی و همکاران (۱۳۹۶) است. زینالی و همکاران (۱۳۹۶) تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی (از قبیل مالکیت نهادی) بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر مراحل چرخه عمر شرکت را بررسی کردند. نتایج آنان نشان داد که مالکیت نهادی تأثیر مثبت و معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد. پژوهش‌های متعددی در حوزه نقش ساختار مالکیت بر سایر ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی انجام شده است. نصرالهی و عارف منش (۱۳۸۹) با بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی یافتند که وجود سرمایه‌گذاران نهادی در ساختار مالکیت شرکت‌ها، موجب بهبود ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی، شامل ارائه صادقانه، مربوط بودن، و به موقع بودن می‌شود. آنان همچنین بیان کردند که تمرکز مالکیت موجب تضعیف ویژگی‌های کیفی مزبور می‌شود. ابراهیمی کردلر و اعرابی (۱۳۸۹) نیز یافتند که تمرکز مالکیت موجب بهبود ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی شامل مربوط بودن و قابل اتکا بودن می‌شود.

در مورد تأثیر ساختار مالکیت بر مدیریت سود پژوهش‌های بسیاری انجام شده و این موضوع یکی از پرسش‌های مطرح در پژوهش‌های حوزه حاکمیت شرکتی است. نگوین و همکاران (۲۰۲۰) رابطه ساختار مالکیت و مدیریت سود را در کشور ویتنام بررسی کردند. نتایج آنان نشان می‌دهد که مالکیت دولتی تأثیر مثبت و مالکیت مدیریتی تأثیر منفی بر سطح مدیریت سود دارد. پیوسیک و گنجی (۲۰۱۹) رابطه ساختار مالکیت و مدیریت سود واقعی را در کشور لهستان بررسی کردند. نتایج آنان حاکی از آن است که بین تمرکز مالکیت و مدیریت سود واقعی رابطه‌ای به شکل حرف یو لاتین وجود دارد، به این معنی که یک نقطه بهینه برای سطح تمرکز مالکیت وجود دارد که در آن نقطه مدیریت سود حداقل است. المسلمانی و نیتن (۲۰۱۹) نیز پژوهش مشابهی را در کشور مصر انجام دادند. پژوهش آنان یک رابطه مثبت و معنادار بین مالکیت نهادی و سطح مدیریت سود را نشان داد. آلوز (۲۰۱۲) نیز رابطه بین ساختار مالکیت و مدیریت سود را در کشور پرتغال بررسی کرد. نتیجه پژوهش وی وجود رابطه منفی بین تمرکز مالکیت و مدیریت سود را نشان می‌دهد. سلیم (۲۰۱۶) نیز رابطه بین مدیریت سود و ساختار مالکیت را در کشور اردن بررسی کرد. نتایج وی حاکی از آن است

که تمرکز مالکیت و مالکیت نهادی می‌توانند در مهار مدیریت سود حسابداری موثر باشند. در پژوهش‌های داخلی، جعفری و همکاران (۱۳۹۵) نشان دادند که رابطه منفی معناداری بین مالکیت نهادی و مدیریت سود وجود دارد. مهدوی و تقوی (۱۳۹۴) نیز یافتند که با افزایش درصد مالکیت نهادی، مدیریت سود کاهش می‌یابد. استا (۱۳۹۰) بیان کرد که رابطه منفی معناداری بین مالکیت نهادی و مدیریت سود وجود دارد. نتایج مرادزاده فرد و همکاران (۱۳۸۸) نیز بیانگر وجود رابطه منفی بین سطح مالکیت نهادی و تمرکز آن با مدیریت سود است.

با توجه به تأثیر غیر مستقیمی که ساختار مالکیت بر مدیریت سود و انگیزه‌های مدیریت دارد، و همچنین رابطه مدیریت سود و قابلیت مقایسه، هدف این پژوهش بررسی نقش تعدیل‌گر ساختار مالکیت بر رابطه مدیریت سود و قابلیت مقایسه است. در این پژوهش ساختار مالکیت با استفاده از دو شاخص مالکیت نهادی و تمرکز مالکیت مورد مطالعه قرار گرفته است. یکی از سازوکارهای تأثیر گذار بر حاکمیت شرکتی که اهمیت زیادی دارد، حضور سرمایه‌گذاران نهادی به عنوان مالکان شرکت‌ها است. مالکیت نهادی به نسبت سهام عادی در اختیار سرمایه‌گذاران نهادی اطلاق می‌شود. به عنوان شاخص دوم، تمرکز مالکیت نشان می‌دهد که چه میزان از کل سهام عادی یک شرکت معین در اختیار تعداد محدودی از مالکین است. با توجه به مبانی نظری پژوهش و پیشینه آن، فرضیه‌های دوم و سوم پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شوند:

فرضیه دوم: مالکیت نهادی رابطه بین قابلیت مقایسه و مدیریت سود را تعدیل می‌کند.

فرضیه سوم: تمرکز مالکیت رابطه بین قابلیت مقایسه و مدیریت سود را تعدیل می‌کند.

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ نتایج از نوع کاربردی است و چون در انجام آن از داده‌های تاریخی استفاده می‌شود، از نظر زمانی گذشته‌نگر (پس‌رویدادی) محسوب می‌گردد. افزون بر آن، پژوهش حاضر از نوع توصیفی و همبستگی است چرا که وضعیت واحدهای تجاری را از نظر برخی متغیرها شرح می‌دهد و به دنبال بررسی شدت و جهت همبستگی بین متغیرهاست. برای محاسبه معیار سنجش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی (روابط ۱ تا ۵) از تحلیل رگرسیون سری

زمانی و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش (مدل ۱)، از تحلیل رگرسیون چندگانه با داده‌های ترکیبی و کنترل اثرات سال و صنعت استفاده شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، نسخه ۱۴ نرم‌افزار استتا و نسخه ۹ نرم‌افزار ایویوز استفاده شده است.

جامعه و نمونه پژوهش

جامعه آماری پژوهش، شامل تمام شرکت‌های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۱ ساله ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ است که حائز شرایط زیر باشند:

۱. پایان سال مالی شرکت‌ها، ۲۹ اسفند هر سال باشد.
 ۲. نمونه از صنایع سرمایه‌گذاری مالی و بانک‌ها و بیمه‌ها نباشد. علت حذف چنین شرکت‌هایی متفاوت بودن ماهیت، استانداردهای حسابداری و قوانین حاکم بر آن‌ها در مقایسه با سایر شرکت‌ها است.
 ۳. در طول دوره زمانی پژوهش، سال مالی خود را تغییر نداده باشند.
 ۴. داده‌های آن‌ها جهت محاسبه متغیرهای پژوهش، به طور کامل در دسترس باشد.
- از آن‌جا که متغیر قابلیت مقایسه، در بین شرکت‌های هر صنعت و جدا از سایر صنایع، تعریف و محاسبه می‌شود؛ پس از اعمال شرایط یاد شده، به پیروی از پژوهش فروغی و قاسم خانی (۱۳۹۴) صنایعی انتخاب شدند که حداقل شش شرکت در آن‌ها فعال باشد. در نهایت ۱۲۰ شرکت فعال در ۱۲ صنعت برای بررسی انتخاب شدند.

متغیرهای پژوهش و نحوه سنجش آن‌ها

متغیر وابسته (قابلیت مقایسه)

در این پژوهش، برای اندازه‌گیری قابلیت مقایسه حسابداری از مدل دیفرانکو و همکاران (۲۰۱۱)، که از رگرسیون سود-بازده برای برآورد ارتباط بین وقایع اقتصادی و خروجی سیستم حسابداری استفاده می‌کند، استفاده شده است. در این مدل، از بازده سهام به عنوان معیاری برای انعکاس واقعیت‌های اقتصادی و از سود حسابداری به عنوان معیاری برای انعکاس خروجی سیستم حسابداری استفاده شده است. طبق منطق این مدل، دو شرکت ۱ و ۲ زمانی

سیستم حسابداری قابل مقایسه‌ای دارند که مبالغ حسابداری مشابهی را برای وقایع اقتصادی مشابه و مبالغ حسابداری متفاوتی را برای وقایع اقتصادی متفاوت، گزارش کنند. دیفرانکو، کوتاری و وردی (۲۰۱۱) بیان می‌کنند که بازده سهام منعکس کننده وقایع اقتصادی و در واقع خلاصه‌ای از تغییر در ارزش سهام است و منعکس کننده تصمیمات سرمایه‌گذاران در خصوص تخصیص سرمایه است. برای محاسبه این معیار، ابتدا مدل (۱) با استفاده از ۱۱ دوره یک ساله به صورت سری زمانی برآورد می‌شود.

$$\text{Earnings}_{it} = \alpha_i + \beta_i \text{Return}_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۱)}$$

که در آن، Earnings سود عملیاتی است که با ارزش بازار سهام ابتدای دوره، همگن می‌شود و Return بازده سالانه سهام است. افزون بر آن، i نماد شرکت و t نماد سال است. در رابطه (۱) ضرایب α و β نشان می‌دهند که چگونه وقایع اقتصادی در سود حسابداری شرکت منعکس می‌شوند. با فرض یکسان بودن وقایع اقتصادی (بازده)، برای سنجش میزان تشابه در عملکرد سیستم‌های حسابداری دو شرکت i و j در انعکاس رویدادهای اقتصادی، سود پیش‌بینی شده هر شرکت یک بار با استفاده از ضرایب برآورد شده همان شرکت و یک بار دیگر با استفاده از ضرایب برآورد شده شرکت‌های مشابه در آن صنعت به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$E(\text{Earnings}_{iit}) = \alpha_i + \beta_i \text{Return}_{it} \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$E(\text{Earnings}_{ijt}) = \alpha_j + \beta_j \text{Return}_{it} \quad \text{رابطه (۳)}$$

که در آن‌ها، $E(\text{Earning})_{iit}$ سود مورد انتظار شرکت i با استفاده از تابع شرکت i و بازده سهام شرکت i در زمان t ، و $E(\text{Earning})_{ijt}$ سود مورد انتظار شرکت j با استفاده از تابع شرکت j و بازده سهام شرکت i در زمان t است. قابلیت مقایسه حسابداری بین شرکت i و شرکت j (Comp_{ij}) به صورت منفی میانگین قدرمطلق تفاضل بین سودهای برآورد شده با استفاده از توابع حسابداری شرکت i و شرکت j محاسبه می‌شود. شرکت i و شرکت j باید در یک گروه صنعتی یکسان باشند.

$$\text{Comp}_{ijt} = -\frac{1}{11} \times \sum_{1-10}^t |E(\text{Earnings}_{ijt}) - E(\text{Earnings}_{iit})| \quad \text{رابطه (۴)}$$

مقادیر بزرگ‌تر این شاخص بیانگر قابلیت مقایسه بالاتر بین شرکت i و شرکت j است. در نهایت، با میانگین‌گیری از تمامی ترکیب‌های $Compiz$ ، یک شاخص قابلیت مقایسه حسابداری در سطح هر شرکت محاسبه می‌گردد.

متغیرهای مستقل و تعدیل‌گر

مدیریت سود (EM): مدیریت سود در حسابداری، شامل تغییر گزارش‌های مالی جهت گمراه ساختن سهامداران درباره عملکرد اساسی سازمان یا تحت تأثیر قرار دادن پیامدهای قراردادی است که وابسته به ارقام حسابداری گزارش شده است (هیلی، ۱۳، ۱۹۹۹). در این پژوهش، مدیریت سود با استفاده از اقلام تعهدی اختیاری به‌دست آمده از مدل کوتاری و همکاران (۲۰۰۵) که در واقع شکل تعدیل شده مدل جونز است، اندازه‌گیری شده است.

(رابطه ۵)

$$TACC_{it} = \alpha + \beta_1 1/A_{it-1} + \beta_2 \Delta REV_{it} - \Delta REC_{it} + \beta_3 PPE_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن، $TACC_{it}$ کل اقلام تعهدی (معادل سود منهای جریان وجوه نقد عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌های ابتدای دوره)، RA_{it-1} معادل نسبت معکوس کل دارایی‌ها در ابتدای دوره، $\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}$ معادل تفاضل تغییرات درآمد فروش منهای حساب‌ها و اسناد دریافتی تقسیم بر کل دارایی‌های ابتدای دوره، PPE_{it} نسبت اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات بر کل دارایی‌های ابتدای دوره و ROA_{it} نسبت بازده دارایی‌ها معادل سود خالص بر کل دارایی‌ها است

تمرکز مالکیت (Concentration): تمرکز مالکیت دلالت بر آن دارد که چه میزان از کل سهام یک شرکت معین در اختیار تعداد محدودی از مالکین می‌باشد. در این پژوهش، به پیروی از حساس یگانه (۱۳۹۴)، به منظور محاسبه این متغیر از شاخص هرfindal-هیرشمن^{۱۴} استفاده می‌شود. شاخص مزبور از مجموع مجذور درصد سهام متعلق به سهامداران شرکت‌ها به دست می‌آید.

$$HHI = \sum_{i=1}^N s_i^2 \quad \text{(رابطه ۶)}$$

در این رابطه Si درصد سهام تحت تملک سهامدار i در شرکت J است. حاصل که بین صفر تا یک بوده، هر چه قدر به ۱ نزدیک تر باشد، بیانگر تمرکز بیشتر، و برعکس، هر چه این شاخص به صفر نزدیک تر باشد، نشان‌دهنده عدم تمرکز خواهد بود. به دلیل این که برخی از شرکت‌های مورد بررسی، میزان مالکیت کمتر از ۵ درصد را در گزارش‌های مالی خود افشا نکرده‌اند، این شاخص برای درصد مالکیت بزرگتر و مساوی ۵ درصد محاسبه می‌شود.

میزان مالکیت نهادی (INST): مطابق تعاریف ارائه شده در پژوهش‌های ستایش و صالحی‌نیا (۱۳۹۴) و رحمانی و همکاران (۱۳۸۹)، برای محاسبه میزان مالکیت نهادی مجموع درصد سهام در اختیار بانک‌ها و بیمه‌ها، هلدینگ‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، صندوق‌های بازنشستگی، شرکت‌های تأمین سرمایه و صندوق‌های سرمایه‌گذاری، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و شرکت‌های دولتی در نظر گرفته می‌شود.

متغیرهای کنترلی

در این پژوهش، متغیرهای کنترلی با بررسی نتایج پژوهش‌های پیشین مانند ژانگ (۲۰۱۲) و ونگ (۲۰۱۶) و همکاران (۲۰۱۶) به شرح زیر انتخاب شده‌اند:

نوسان بازده دارایی‌ها (RVol): از دید استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی، هر چه نوسانات بازده دارایی‌ها طی سال‌های مختلف بالاتر باشد، آنان ریسک بیشتری را متحمل شده و در نتیجه بازده بالاتری را از شرکت توقع دارند و این موضوع موجب افزایش هزینه سرمایه شرکت خواهد شد. در نتیجه، برای جلوگیری از این مسأله ممکن است مدیران دست به مدیریت سود زده و با دستکاری گزارش‌های مالی مانع از انعکاس سود پرنوسان شوند. این امر موجب خواهد شد که صورت‌های مالی به طور کامل و وضعیت اقتصادی را منعکس نکرده و در نتیجه می‌تواند منجر به کاهش سطح قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شود (راس و همکاران، ۲۰۱۶). در این پژوهش، به پیروی از راس و همکاران (۲۰۱۶) نوسان بازده دارایی‌ها معادل انحراف معیار بازده دارایی‌ها در سه سال اخیر در نظر گرفته شده است.

اندازه (Size): بسیاری از پژوهش‌های پیشین حاکی از تأثیر مثبت اندازه شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی هستند. از جمله استدلال‌هایی که برای توجیه این رابطه ذکر شده می‌توان به برقراری سیستم کنترل داخلی کارآمد، دسترسی به مؤسسات بزرگ حسابرسی و رعایت هزینه

اعتبار و شهرت را اشاره کرد (اخگر و کرمی، ۱۳۹۳). علاوه بر این، شرکت‌های بزرگ‌تر به دلیل دسترسی به منابع مالی بیشتر، از سیستم‌های حسابداری قوی‌تری بهره می‌برند. در این پژوهش، به پیروی از راس و همکاران (۲۰۱۶)، اندازه شرکت که معادل لگاریتم ارزش بازار شرکت در نظر گرفته شده، به عنوان متغیر کنترلی در مدل آورده شده است.

ارزش دفتری به ارزش بازار (BM): معادل لگاریتم طبیعی نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار سهام در پایان سال مالی است. به پیروی از پژوهش ونگ و همکاران (۲۰۱۶)، این متغیر شاخصی برای اندازه‌گیری انتظارات بازار از رشد شرکت است.

نسبت جریان نقدی عملیاتی (CFO): معادل نسبت وجوه نقد عملیاتی بر کل دارایی‌های ابتدای دوره است. این جریان شامل جریان‌های نقدی ورودی و خروجی ناشی از فعالیت‌های عملیاتی (فعالیت‌های اصلی و مستمر مولد درآمد عملیاتی) است که براساس سایر بخش‌ها تعدیل شده است. به پیروی از ونگ و همکاران (۲۰۱۶) این متغیر نیز به عنوان متغیر کنترلی در مدل گنجانده شده است.

مدل آزمون فرضیه‌ها

برای آزمون فرضیه اول پژوهش، مبنی بر وجود رابطه معنادار بین قابلیت مقایسه و مدیریت سود، از مدل (۱) استفاده می‌شود. برای آزمون فرضیه‌های دوم و سوم پژوهش از مدل (۲) و (۳) استفاده می‌شود. مبانی نظری مربوط به ارتباط هر یک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته پیش از این ارائه شد.

$$\text{Comp}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{EM}_{it} + \beta_2 \text{RVol}_{it} + \beta_3 \text{Size}_{it} + \beta_4 \text{BM}_{it} + \beta_5 \text{CFO}_{it} + \sum_k \gamma_k \text{Ind}_{itk} + \sum_l \theta_l \text{Year}_{itk} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (۱)}$$

$$\text{Comp}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{EM}_{it} + \beta_2 \text{InstOwn}_{it} + \beta_3 \text{EM}_{it} * \text{InstOwn}_{it} + \beta_4 \text{RVol}_{it} + \beta_5 \text{Size}_{it} + \beta_6 \text{BM}_{it} + \beta_7 \text{CFO}_{it} + \sum_k \gamma_k \text{Ind}_{itk} + \sum_l \theta_l \text{Year}_{itk} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (۲)}$$

$$\text{Comp}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{EM}_{it} + \beta_2 \text{Concentration}_{it} + \beta_3 \text{EM}_{it} * \text{Concentration}_{it} + \beta_4 \text{RVol}_{it} + \beta_5 \text{Size}_{it} + \beta_6 \text{BM}_{it} + \beta_7 \text{CFO}_{it} + \sum_k \gamma_k \text{Ind}_{itk} + \sum_l \theta_l \text{Year}_{itk} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (۳)}$$

که در آن، Comp معیار قابلیت مقایسه صورت‌های مالی است. نمادهای $\sum_k \gamma_k \text{Ind}_{itk}$ و $\sum_l \theta_l \text{Year}_{itk}$ متغیرهای موهومی جهت کنترل اثرات سال‌ها و صنایع است و سایر متغیرها نیز پیش از این تعریف شده‌اند.

یافته‌های پژوهش

آماره‌های توصیفی

آماره‌های توصیفی پژوهش که شمایی کلی از وضعیت توزیع داده‌ها را ارائه می‌کنند، در نگاره (۱) ارائه شده‌اند. آماره‌های توصیفی نشان می‌دهند که میانگین نمره قابلیت مقایسه ۰/۲۳۷- است. میانگین مدیریت سود ۰/۰۷۷، میانگین مالکیت نهادی ۷۹/۴ در صد، و میانگین شاخص تمرکز مالکیت ۰/۳۱۵ است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که میانگین نوسانات بازده دارایی‌ها حدود ۴ درصد است. افزون بر آن، میانگین جریان وجوه نقد عملیاتی حدود ۶ درصد دارایی‌ها است. سایر مقادیر آماره‌های توصیفی نیز در ستون‌های دیگر نگاره (۱) ارائه شده‌اند.

نگاره (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
قابلیت مقایسه	-۰/۲۳۷	-۰/۱۳۶	-۰/۰۰۸	-۱/۷۹۰	۰/۲۷۶
مدیریت سود	۰/۰۷۷	۰/۰۶۳	۰/۳۱۹	۰/۰۰۰	۰/۰۵۸
مالکیت نهادی	۰/۷۹۴	۰/۸۴۰	۰/۹۷۰	۰/۳۸۷	۰/۱۶۱
تمرکز مالکیت	۰/۳۱۵	۰/۳۰۹	۰/۷۸۱	۰/۰۴۱	۰/۱۶۲
اندازه شرکت	۱۳/۵۶۱	۰۱۳/۴۸۱	۱۸/۷۳۹	۹/۸۴۳	۱/۳۸۳
نوسان بازده دارایی‌ها	۰/۰۴۰	۰/۰۲۴	۰/۳۱۶	-۰/۰۳۱	۰/۰۴۸
ارزش دفتری به بازار	-۰/۵۰۷	-۰/۵۳۶	۰/۶۶۷	-۱/۶۳۳	۰/۵۶۱
نسبت جریان نقد عملیاتی	۰/۰۵۷	۰/۰۴۹	۰/۲۹۰	-۰/۱۵۱	۰/۰۹۶

نتایج آزمون فرضیات پژوهش

فرضیه اول: به منظور آزمون فرضیه اول پژوهش، از مدل (۱) استفاده شده است. نتایج برآورد این مدل که در نگاره (۲) ارائه شده است، نشان می‌دهد ضریب متغیر مدیریت سود (۰/۱۰۰-) در سطح ۵ درصد معنادار است؛ به این معنا که با افزایش یک واحد در مدیریت سود، ۰/۱ واحد از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، کاسته می‌شود. از متغیرهای کنترلی، ضریب نوسان بازده (۰/۱۹۶) در سطح ۱۰ درصد معنادار است و نشان می‌دهد که با افزایش یک واحدی در نوسان بازده، قابلیت مقایسه حدود ۰/۲ افزایش می‌یابد. مقدار آماره تورم واریانس بیانگر عدم وجود همخطی بین متغیرهای توضیحی است. معناداری آماره فیشر

(۵۸/۸۱۳) در سطح ۱ درصد حاکی از معناداری کلی مدل است. مقدار آماره دوربین-واتسون (۱/۸۹۰) حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی سریالی در اجزای اخلال مدل است. معناداری آماره نسبت راستنمایی ۱۷ (۶۳/۱۲۷) نشان می‌دهد که باقیمانده‌های مدل، مشکل ناهمسانی واریانس ۱۸ دارند و جهت رفع این موضوع، مدل با رویکرد حداقل مربعات تعمیم‌یافته ۱۹، برآورد شده است. ضریب تعیین نیز نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل در مجموع حدود ۵۴ درصد از تغییرات قابلیت مقایسه را تبیین می‌نمایند. با توجه به نتایج فوق، فرضیه اول پژوهش در سطح اطمینان ۵ درصد رد نمی‌شود.

تکانه (۲): نتایج برآورد مدل (۱)

متغیرها	ضریب	تی استیودنت	معناداری	تورم واریانس
عرض از مبدا	۰/۱۲۵***	۳/۱۱۳-	۰/۰۰۲	---
EM	-۰/۱۰۰**	-۲/۰۴۹	۰/۰۴۱	۱/۰۰۷
RVol	۰/۱۹۶*	۲/۶۴۹	۰/۰۰۸	۱/۰۲۹
Size	-۰/۰۰۲	-۰/۸۳۹	۰/۴۰۲	۱/۰۰۴
BM	۰/۰۰۲	۰/۴۵۹	۰/۶۴۷	۱/۰۳۶
CFO	-۰/۰۵۱	-۱/۳۸۲	۰/۱۶۸	۱/۰۱۸
اثرات صنعت	کنترل شد			
اثرات سال	کنترل شد			
ضریب تعیین	۵۳/۷ درصد	آماره فیشر (معناداری)		(۰/۰۰) ۵۸/۸۱۳***
دوربین-واتسون	۱/۸۹۰	نسبت راستنمایی (معناداری)		(۰/۰۰) ۶۳/۱۲۷***

***، ** و * به ترتیب معناداری در سطح ۱ درصد، ۵ درصد و ۱۰ درصد

فرضیه دوم: به منظور آزمون فرضیه دوم پژوهش، از مدل (۲) استفاده شده است. نتایج برآورد این مدل که در نگاره (۳) ارائه شده است، بیانگر آن است که ضریب متغیر مدیریت سود (۰/۱۱۲-) در سطح ۵ درصد معنادار است، لذا با افزایش در مدیریت سود، میزان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، کاهش می‌یابد. ضریب متغیر حاصل ضرب مدیریت سود در مالکیت نهادی (۰/۵۸۴) در سطح ۵ درصد معنادار است و نشان می‌دهد که با افزایش در مالکیت نهادی، رابطه منفی بین مدیریت سود و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، تضعیف می‌گردد. از متغیرهای کنترلی، ضریب نوسان بازده (۰/۲۱۸) در سطح ۵ درصد معنادار است و بیان می‌کند که با افزایش نوسانات بازده، قابلیت مقایسه نیز افزایش می‌یابد. مقدار آماره تورم واریانس بیانگر عدم وجود

همخطی بین متغیرهای توضیحی است. معناداری آماره فیشر (۵۰/۲۲۷) در سطح ۱ درصد حاکی از معناداری کلی مدل است. مقدار آماره دووین-واتسون (۱/۸۹۷) حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی سریالی در اجزای اخلال مدل است. معناداری آماره نسبت راستنمایی (۶۸/۰۳۵) نشان می‌دهد که باقیمانده‌های مدل، مشکل ناهمسانی واریانس دارند و جهت رفع این موضوع، مدل با رویکرد حداقل مربعات تعمیم یافته، برآورد شده است. ضریب تعیین نیز نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل در مجموع حدود ۵۴ درصد از تغییرات قابلیت مقایسه را تبیین می‌نمایند. با توجه به این نتایج، فرضیه دوم پژوهش در سطح اطمینان ۵ درصد رد نمی‌شود.

نگاره (۳): نتایج برآورد مدل (۳)

متغیرها	ضریب	تی استیودنت	معناداری	تورم واریانس
عرض از مبدا	۰/۱۴۷***	۳/۵۰۱-	۰/۰۰۱	---
EM	-۰/۱۱۲**	-۲/۱۷۳	۰/۰۳۰	۱/۰۴۶
InstOwn	۰/۰۱۷	۱/۰۹۵	۰/۲۷۴	۱/۰۱۴
EM*InstOwn	۰/۵۸۴**	۲/۵۰۶	۰/۰۱۲	۱/۰۰۳
RVol	۰/۲۱۸**	۲/۸۶۷	۰/۰۰۴	۱/۰۴۰
Size	-۰/۰۰۲	-۰/۶۰۰	۰/۵۴۸	۱/۰۳۰
BM	۰/۰۰۳	۰/۴۶۱	۰/۶۴۵	۱/۰۴۳
CFO	-۰/۰۴۳	-۱/۲۰۹	۰/۲۲۷	۱/۰۱۹
اثرات صنعت	کنترل شد			
اثرات سال	کنترل شد			
ضریب تعیین	۵۳/۷ درصد	آماره فیشر (معناداری)		۵۰/۲۲۷*** (۰/۰۰)
دووین-واتسون	۱/۸۹۷	نسبت راستنمایی (معناداری)		۶۸/۰۳۵*** (۰/۰۰)

***، ** و * به ترتیب معناداری در سطح ۱ درصد، ۵ درصد و ۱۰ درصد

فرضیه سوم: جهت آزمون فرضیه سوم پژوهش، از مدل (۳) استفاده شده است. نتایج برآورد این مدل که در نگاره (۴) ارائه شده است، نشان می‌دهد ضریب متغیر مدیریت سود (۰/۱۴۱-) در سطح ۵ درصد و ضریب تمرکز مالکیت (۰/۰۶۰) در سطح ۱ درصد معنادار است؛ به آن معنا که افزایش مدیریت سود و تمرکز مالکیت به ترتیب اثر منفی و مثبتی بر میزان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد. از متغیرهای کنترلی، ضریب نوسان بازده (۰/۲۰۸) در سطح ۵ درصد معنادار و بیانگر اثر مثبت نوسانات بازده بر قابلیت مقایسه است. مقدار آماره تورم

واریانس بیانگر عدم وجود همخطی بین متغیرهای توضیحی است. معناداری آماره فیشر (۴۵/۶۰۵) در سطح ۱ درصد حاکی از معناداری کلی مدل است. مقدار آماره دورین-واتسون (۱/۸۷۵) حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی سریالی در اجزای اخلال مدل است. معناداری آماره نسبت راستنمایی (۷۱/۸۰۶) نشان می‌دهد که باقیمانده‌های مدل، مشکل ناهمسانی واریانس ندارند و جهت رفع این موضوع، مدل با رویکرد حداقل مربعات تعمیم‌یافته، برآورد شده است. ضریب تعیین نیز نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل در مجموع حدود ۵۳ درصد از تغییرات قابلیت مقایسه را تبیین می‌نمایند. نتایج نشان می‌دهد که ضریب متغیر تعاملی مدیریت سود در مالکیت نهادی معنادار نیست به این معنا که تغییر در میزان تمرکز مالکیت اثر معناداری بر رابطه بین مدیریت سود و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ندارد.

تکانه (۴): نتایج برآورد مدل (۳)

متغیرها	ضریب	تی استیودنت	معناداری	تورم واریانس
عرض از مبدا	۰/۱۴۵***	۳/۵۷۳-	۰/۰۰۰	---
EM	-۰/۱۴۱**	-۲/۴۹۹	۰/۰۱۳	۱/۰۲۷
Concentration	۰/۰۶۰***	۳/۶۰۸	۰/۰۰۰	۱/۰۲۲
EM*Concentration	-۰/۰۳۳	-۰/۱۰۶	۰/۹۱۶	۱/۰۱۷
RVol	۰/۲۰۸**	۲/۳۶۸	۰/۰۱۸	۱/۰۴۲
Size	-۰/۰۰۳	-۰/۹۴۴	۰/۳۴۶	۱/۰۱۵
BM	۰/۰۰۲	۰/۴۱۱	۰/۶۸۱	۱/۰۴۲
CFO	-۰/۰۵۸	-۱/۵۷۳	۰/۱۱۶	۱/۰۳۰
اثرات صنعت	کنترل شد			
اثرات سال	کنترل شد			
ضریب تعیین	۵۲/۷ درصد	آماره فیشر (معناداری)		(۰/۰۰) ۴۵/۶۰۵***
دورین-واتسون	۱/۸۷۵	نسبت راستنمایی (معناداری)		(۰/۰۰) ۷۱/۸۰۶***

***، ** و * به ترتیب معناداری در سطح ۱درصد، ۵درصد و ۱۰درصد

نتیجه گیری

قابلیت مقایسه یک ویژگی کیفی مهم اطلاعات مالی است که استفاده کنندگان را قادر به شناسایی تشابهات و تفاوت‌های عملکرد مالی شرکت‌ها می‌کند. قابلیت مقایسه تحت تأثیر عوامل مختلفی از قبیل انگیزه‌های مدیریت قرار دارد. پژوهش‌های پیشین بیانگر وجود رابطه معنادار بین متغیرهای قابلیت مقایسه و مدیریت سود هستند. در پژوهش حاضر، ابتدا این رابطه

به صورت آماری، در قالب فرضیه اول آزمون شد. نتایج آزمون این فرضیه بیانگر رابطه منفی بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و مدیریت سود است. به بیان دیگر، مدیران با مدیریت سود حسابداری واحد تجاری موجب می‌شوند میزان قابلیت مقایسه گزارش‌های مالی کاهش یابد. این نتایج با یافته‌های راس (۲۰۱۶) و سان (۲۰۱۶) سازگاری دارد.

هدف اصلی این پژوهش بررسی نقش تعدیل‌گر ساختار مالکیت (مالکیت نهادی و تمرکز مالکیت) بر رابطه مدیریت سود و قابلیت مقایسه است. این هدف در قالب فرضیه‌های دوم و سوم پژوهش سنجیده شد. در فرضیه دوم، با توجه به این که مدیریت سود به عنوان متغیر مستقل و مالکیت نهادی به عنوان متغیر تعدیل‌گر در نظر گرفته شده، نتایج را می‌توان به این صورت تفسیر کرد که هر چه سطح مالکیت نهادی بیشتر باشد، تأثیر منفی مدیریت سود بر قابلیت مقایسه کمتر می‌شود. به بیان دیگر، با افزایش مالکیت نهادی رابطه معکوس قابلیت مقایسه با مدیریت سود تضعیف می‌شود. این نتیجه، با فرضیه نظارت کارا ۲۰ قابل توجه است. فرضیه نظارت کارا بیان می‌کند که سهامداران نهادی در مقایسه با سهامداران خرد تخصص بیشتری داشته و توانایی و انگیزه نظارت بر مدیریت را با هزینه کمتری نسبت به سهامداران خرد دارند و در نتیجه این فرضیه پیشنهاد می‌کند که مالکیت نهادی باعث بهبود کیفیت اطلاعات مالی می‌شود. با افزایش سطح مالکیت نهادی در شرکت‌ها، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سایر ذینفعان کاهش می‌یابد (جیانگ و کیم، ۲۰۰۰). از آنجا که عدم تقارن اطلاعاتی پایین به معنی شفافیت بازار است، می‌توان بیان کرد که افزایش مالکان نهادی موجب ارتقای کیفیت گزارشگری مالی و به تبع آن قابلیت مقایسه صورت‌های مالی خواهد شد. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های مرادزاده فرد و همکاران (۱۳۸۹) و نصراللهی و عارف منش (۱۳۸۹) مبنی بر تأثیر مثبت مالکیت نهادی بر بهبود ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی سازگاری دارد. افزون بر آن، یافته‌های پژوهش نشان داد که افزایش در تمرکز مالکیت نمی‌تواند بر رابطه بین مدیریت سود و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر بگذارد.

ارتقای کیفیت گزارشگری مالی، از جمله قابلیت مقایسه صورت‌های مالی موجب ارتقای کارایی اقتصادی خواهد شد. سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان می‌توانند از طریق مقایسه صورت‌های مالی یک شرکت با سایر شرکت‌ها، موقعیت‌های آتی آن را به صورتی عینی‌تر ارزیابی کرده و از این تحلیل در اتخاذ تصمیمات مالی بهره ببرند. همچنین نتایج پژوهش

حاضر اطلاعات سودمندی را در اختیار سیاست‌گذاران در جهت تقویت ویژگی کیفی قابلیت مقایسه قرار می‌دهد. رعایت اصول حاکمیت شرکتی می‌تواند باعث ارتقای قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و به تبع آن افزایش کیفیت گزارشگری مالی و همچنین ارتقای فضای کسب و کار شود. افزون بر آن، به سیاست‌گذاران توصیه می‌شود که به منظور ترغیب نهادها و سهام‌داران عمده برای نظارت مؤثر بر مدیران، اصول حاکمیت شرکتی را بیشتر مد نظر قرار دهند. به خصوص در شرکت‌های بزرگ، که مدیران انگیزه و موقعیت بیشتری برای مدیریت سود و حداکثرسازی نفع شخصی دارند.

با توجه به مدل استفاده شده در این پژوهش برای سنجش مدیریت سود، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از مدل‌هایی استفاده شود که مدیریت سود واقعی را در نظر گیرد. همچنین پیشنهاد می‌گردد تأثیر سایر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی بر رابطه بین مدیریت سود و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بررسی گردد.

پی‌نوشت

۱ Imhof	۲ Sue
۳ Francis	۴ DeFranco
۵ Ross	۶ Sohn
۷ Kawada	۸ Kim
۹ Nguyen	۱۰ Piosik
۱۱ Alves	۱۲ Saleem
۱۳ Healy	۱۴ Herfindhal-Hirschman
۱۵ Zhang	۱۶ Wang
۱۷ Likelihood ratio	۱۸ Heteroskedasticity
۱۹ Generalized least squares	۲۰ Efficient monitoring

منابع

- ابراهیمی کردلر، علی؛ اعرابی، محمدجواد. (۱۳۸۹). تمرکز مالکیت و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۲(۲)، ۹۵-۱۱۰.
- اخگر، محمد امید؛ کرمی، افشار. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر ویژگی‌های شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری، ۱(۴)، ۱-۲۲.

- استا، سهراب. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و مدیریت سود. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۳(۲)، ۹۳-۱۰۶.
- حساس یگانه، یحیی. (۱۳۹۴). تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر کیفیت حسابرسی و مدیریت سود واقعی. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۵(۲)، ۲۳-۴۵.
- جعفری، سیده محبوبه؛ بهرامیان، محمود؛ لاریجانی، ریحانه. (۱۳۹۵). مدیریت سود و ساختار مالکیت: شواهدی از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهشنامه اقتصاد و کسب و کار، ۱۲، ۱۳-۲۲.
- رحمانی، علی؛ حسینی، سیدعلی؛ رضاپور، نرگس. (۱۳۸۹). رابطه مالکیت نهادی و نقدشوندگی سهام در ایران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۷(۳)، ۳۹-۵۴.
- زینالی، مهدی؛ خداداده‌ی شاملو، ناصر؛ کوشان، احمد. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر مراحل چرخه عمر شرکت. ارائه شده در اولین کنفرانس ملی نقش حسابداری، اقتصاد و مدیریت، موسسه آموزش عالی علم و فن آوری شمس، ۱۳۹۶، تبریز.
- ستایش، محمد حسین؛ صالحی‌نیا، محسن. (۱۳۹۴). تأثیر ساختار مالکیت و ساختار سرمایه بر جریان‌های نقدی آزاد. پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۲۵، ۱۵-۳۲.
- شکری دوغ آبادی، محمد؛ مرادی، مهدی. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه حسابداری و مدیریت سود. پیشرفت‌های حسابداری، ۱۱(۱)، ۱۷۱-۲۰۰.
- فروغی، داریوش؛ قاسم‌زاد، پیمان. (۱۳۹۴). تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر ضریب واکنش سودهای آتی. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۲(۴)، ۴۷۹-۵۰۰.
- کیا، علی؛ صفری گرایلی، مهدی. (۱۳۹۶). قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، مدیریت سود تعهدی و مدیریت واقعی سود. دانش حسابداری مالی، ۴(۲)، ۱۱۵-۱۳۷.
- محمدی خشوئی، حمزه؛ هاشمی، سیدعباس؛ امیری، هادی. (۱۳۹۴). تأثیر سبک حسابرس بر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری. فصلنامه حسابداری مالی، ۷، ۱۴۹-۱۲۲.
- مرادزاده فرد، مهدی؛ ناظمی اردکانی، مهدی؛ غلامی، رضا؛ فرزانی، حجت‌اله. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین مالکیت نهادی سهام و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۶(۲)، ۸۵-۹۸.
- مشایخی، بیتا؛ محمدآبادی، مهدی. (۱۳۹۰). رابطه مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی با کیفیت سود. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۲، ۱۷-۳۲.

- مهدوی، سهیلا؛ تقوی، زهره. (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و ساختار مالکیت با مدیریت سود در بورس اوراق بهادار تهران. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۲۸، ۱۱۱-۱۰۰.
- مهرورز، فاطمه؛ مرفوع، محمد. (۱۳۹۵). رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با آگاهی بخشی قیمت سهام در خصوص سودهای آتی. فصلنامه مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۴۹، ۱۱۰-۸۳.
- نصراللهی، زهرا؛ عارف منش، زهره. (۱۳۸۹). بررسی رابطه مالکیت و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری، ۱ (۳)، ۱۳۸-۱۱۷.
- نمازی، محمد؛ کرمانی، احسان. (۱۳۸۷). تأثیر ساختار مالکیت بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۵۳، ۱۰۰-۸۳.
- Akhgar, M. O. , Karami, A. (2014). Firm Characteristics and Financial Reporting Quality of Quoted Listed Companies in Tehran Stock Exchange. *Journal of Iranian Accounting Review*, 1 (4) , 1-22. (In Persian)
- Alves, S. (2012). Ownership structure & earnings management: Evidence from Portugal. *Australasian Accounting, Business & Finance Journal*, 6 (1) , 57-74.
- De Franco, G. , Kothari, S. P. , Verdi, R. S. (2011). The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research*, 49, 895-931.
- Ebrahimi Kordlar; A. & Aerabi, M. J. (2010). Ownership concentration and earnings quality in the listed companies in Tehran stocks exchange. *Financial Accounting Researches*, 2 (2) , 95-110. (In Persian)
- El Moslemany, R. , Demyana N. (2019). Ownership structure and Earnings Management: evidence from Egypt, *International Journal of Business and Economic Development*, 07 (01) , 18-32.
- Financial Accounting Standards Board. (2010). Conceptual framework for financial reporting. *Statement of Financial Accounting Concepts No. 8*. Norwalk, CT: FASB.
- Foroghi, D. & Ghasemzad, P. (2015). The Effect of Financial Statement Comparability on Future Earnings Response Coefficients. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 22 (4) , 479-500. (In Persian)
- Francis, J. R. , Pinnuck, M. , Watanabe, O. (2014). Auditor style and financial statement comparability. *The Accounting Review*, 89, 605-633.
- Hasas Yegane, Y. (2016). The impact of corporate governance mechanisms on audit quality and real earnings management. *Journal of Empirical Research in Accounting*, 5 (2) , 23-45. (In Persian)
- Healy, P. M. , Wahlen, J. M. (1999). A Review of the Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting. *Accounting Horizons*, 13 (4) , 365-383.
- Imhof, M. J. , Seavey, S. and Smith, D. B. (2017). Comparability and Cost of Equity Capital. *Accounting Horizons*, 31 (2) , 125-138.
- Jafari, S. M. , Bahramian, M. , Larijani, R. (2016). Earnings Management & Ownership Structure: Some Evidences from Companies listed in Tehran Securities Exchange. *Journal of Economics and Business Research*, 12, 13-22. (In Persian)

- Jiang, L. , & Kim, J. B. (2000). Cross-corporate ownership information asymmetry and monitors: is there a tradeoff between liquidity and control? *Journal of Finance*, 53, 31-51.
- Kawada, B. (2014). Auditor offices and the comparability and quality of clients' earnings. Working paper. San Diego State University.
- Kia, A. & Safari Geryeli, M. (2017). Financial Statements Comparability, Accrual-based Earnings Management, Real Earnings Management ؛An empirical test of Tehran Stock Exchange. *Journal of Empirical Research on Accounting*, 4 (2) , 115-137. (In Persian)
- Kim, S. , Kraft, P. , Ryan, S. (2013). Financial statement comparability and credit risk. *Review of Accounting Studies*, 18 (3) , 783-823.
- Mahdavi, S. & Taghavi, Z. (2015). Examine the relationship between corporate governance and ownership structure on earnings management of listed companies in Tehran stock exchange. *Accounting and Audit Researches*, 28, 100-111. (In Persian)
- Mashayekhi, B. & Mohammad Abadi, M. (2003). The relation between corporate governance mechanisms and earnings quality. *Financial Accounting Research*, 3 (2) , 17-32. (In Persian)
- Mehrvaz, F. & Marfou, M. (2015). The relationship between financial statements comparability with stock price in formativeness about future earnings. *Empirical Studies in Financial Accounting Quarterly*, 49, 83-110. (In Persian)
- Mohammadi Khoshouei, H. , Hashemi, A. , Amiri, H. (2015). Auditor Style Effect on Qualitative Characteristics of Accounting Information. *Quarterly Financial Accounting Journal*, 27, 121-144. (In Persian)
- Moradzadeh Fard, M. , Nazemi Ardekani, M. , Gholami, R. , Farzani, H. (2009). The relationship between institutional stock ownership and earnings management in listed companies on Tehran stock exchange. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 16 (2) , 85-98. (In Persian)
- Namazi, M. & Kermani, E. (2010). Investigating the Effects of Ownership Structure on The Performance of the Companies Accepted in the Tehran Stock Exchange. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 15 (4) , 83-100. (In Persian)
- Nasrollahi, Z. , Arefmanesh, Z. (2011). nvestigation of the Relationship between Ownership and the Quality of Earnings in Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Knowledge*, 1 (3) , 117-138. (In Persian)
- Nguyen, A. H. , Nguyen, L. H. , Doan D. T. (2020). Ownership structure and earnings management: empirical evidence from Vietnam real estate sector. *Real Estate Management and Valuation*, 28 (2) , 37-51.
- Osta, S. (2011). Investigating the relationship between Ownership Structure & Earning Management. *Financial Accounting Researches*, 3 (2) , 93-106. (in Persian)
- Piosik, A. ; Genge, E. (2020). The Influence of a Company's Ownership Structure on Upward Real Earnings Management. *Sustainability*, 12, 152.
- Rahmani, A. , Hosseini, S. A. & Rezapour, N. (2010). Institutional Ownership and Stock Liquidity: Evidence from Iran. *The Iranian Accounting and Auditing Review*, 17 (3) , 39-54. (in Persian)

- Ross, J. , Shi, L. , Xhi, H. (2016). The determinants of accounting comparability around the world, Working paper. Binghamton University.
- Saleem Salem Alzoubi, E. (2016) , "Ownership structure and earnings management: evidence from Jordan", *International Journal of Accounting & Information Management*, 24 (2) , 135-161.
- Setayesh, M. H. , Salehinia, M. (2015). The impact of ownership structure and capital structure on free cash flows. *Iranian Financial Accounting and Audit Studies*, 25, 21-38. (in Persian)
- Shekari Dogh Abadi, M. , moradi, M. (2019). The Study of the Relationship Between the Accounting Comparability and Earnings Management. *Journal of Accounting Advances*, 11 (1) , 165-193. (in Persian)
- Sohn, B. C. (2016). The effect of accounting comparability on the accrual-based and real earnings management. *Journal of Accounting Public Policy*, 35: 513–539.
- Su, R. , Yang, Z. , Dutta, A. (2018). Accounting information comparability and debt capital cost empirical evidence from Chinese listed companies. *Asian Economic and Financial Review*. 8 (1) , 90-102.
- Wang, Z. , Tan, J. , Lin, Z. , and Dong, C. (2016). Auditor quality and IFRS information comparability. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 20 (1) , 114-129.
- Zeinali, M. , Khodadadeye Shamloo, N. , Koushan, A. (2017). Investigating corporate governance mechanisms on comparability of financial statements with emphasize on corporate life cycle. Presented at the first national conference on the role of accounting, economics and management on the sustainable development, Shams higher education institute, 2017, Tabriz.
- Zhang, H. (2012). Accounting comparability, audit effort and audit outcomes, Unpublished doctoral dissertation. Louisiana State University, Louisiana.